תורה אור השלם 1. וַיִּדֹם הַשָּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ עְמֶד עַד יִקֹם גּוֹי אִיְבְיו הַלֹא הִיא בְתוּבָה עַל

סַפֶּר הַיִּשְׁר וַיִּעֲמֹד הַשָּׁמֶשׁ בַּחֲצִי הַשְּׁמִים וְלֹא אָץ

2. הַיּוֹם הַזֶּה אָחֵל תַּת פַּחִדְּךְ וְיִרְאָתְרָ עַל פְּנֵי

הָעַמִּים תַּחַת כָּל הַשְּׁמְיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲרְ אַשֶּׁר יִשְׁמְעוּן שִׁמְעֲרָ

ובויטבכה 3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשְׁעַ הִיּוֹם הַזֶּה אָחֵל גַּדְּלְךְּ

בְּעֵינֵי בָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַדְעוּן בִּי בַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם יַדְעוּן בִּי בַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם

ביום תת יי את האמרי

בְּיוֹם יֵנֵוּנְיְּיָּ טֶּוֹנְ וְיְאֶנֵּנּוּ לְשֵׁינֵי יִשְׂרְאֵל שָׁמֶשׁ לְעֵינֵי יִשְׂרְאֵל שָׁמֶשׁ

בְּגַבְעוֹן דּוֹם וְיָרֵחַ בְּעֵמֶק

אָיָלוֹן: יהושעייב 5. פַּרְשָׂה צִיּוֹן בְּיָדֶיהָ אֵין

מְנֵחֵם לָה צְוָּה יְיָ לְיַעֻקֹב סְבִיבִיו צָרָיו הְיְתָה יְרוּשָׁלַם לְנִדָּה בֵּינֵיהֶם:

א כויא, קּשְׁבָה בָּדֶד הָשְׁבָה בָּדְד הָעִיר רַבְּתִי עָם הְיְתָה הָאַלְמָנָה רַבְּתִי בִּגּוֹיִם

שָּׁרָתִי בַּמְּדִינוֹת הְיְתָה לָמַס: איכה א א לָמַס:

.7. וגם אני נתתי אתכם

נְבְזִים וּשְׁפָּלִים לְכָל הָעָם

את דרכי ונשאים פנים

וָרַגִזוּ וְחַלוּ מִפָּנֵיף:

:משֶׁה אֶהְיֶה עִמֶּךְ

לבוא כיום תמים:

ל) ע"ז כה., ב) לעיל ו:, ג) סנהדרין קד. ע"ש, ד) [גי" ערוך ערך גז ו' גאזי דפטאין, ס) סנהדרין קה:, 1) [נ"ל הקנה במים], 1) [בילקוט ליתא וכן משמע מדברי תוספות ד"ה מה ארז וכו" וכ"מ מרש"י], ה) [אבות דר"נ פמ"ח מס' ד"ח פ"ד ובשניהם אי׳ ר״ש בן אלעזר], ט) [ל״ל ברבי], י) [עירובין ל) ויהושע יו. ל [בפסוק והמטרתי על עיר (מוס ד], אחת], מ () ושסו. ם) ובראשית כהו.

הגהות הב"ח

ט (פטן, ש) (פו מפינו פטן, ע) (דברים כגן, פט (מיוב לטן, צ) (סוכה יד. יבמות

,[.70

(ה) גמ' ועכשיו ירדו גשמים מיד נכנס לבית המרחז והותירו בעוד שינה האדון כו' חזר ונכנס נקדימון בן גוריון לנית כו' להובים המקדש כו' אהובים בעולמך וכשם שעשית הרוח ונתפזרו הענים: (כ) שם ולמה נקרא שמו נקדימון שעמדה [אולי ל"ל שנקדמה] לו חמה: (ג) שם באות ונושבות בו (אין מזיזות אותו ממקומו) תח"מ ונ"ב ס"ח אינו ר ובא עמהן: רש"י ד"ה אתיא כו" מה יהושע נקדרת לו חמה: (ה) תום' ד"ה ונעתרות כו' פירוש נאמנים כו" כל"ל ותיבת כלומר

רבינו חננאל

תנא לא נקדימוז שמו אלא ונג לא נקוימון שמו אלא בוני שמו. ומפני שנקדמה לו חמה נקרא נקדימון. והמטרתי על עיר אחת אמרו שתיהן לקללה, זו שגשמיה מרוביז יותר מדאי עושה פירות, ומי שגשמיה נעצרים אינה מצמחת. כנדה. היתה כאלמנה. שגער בה בעלה לא אלמנה ממש. נבזים ושפלים. לברכה, שאין מהן שרים למלחמה ולתשמישים לעבודת המלך. קנה במים, שרשיו מרוביז וגזעו מחליף שו שיו מודבין וגועו מוחלין. הולך ובא עם הרוחות כו'. תנו רבנן, מעשה ברבי שמעון בן אלעזר

רבינו גרשום

נקדה להם חמה. ונקבה בעבים. מה ההוא אחל וכז עיר שלא ירדו עליה

כארזים ^(†) ורוח הקודש משיבה עלי מים. שגזעו מחליף.

ועלשיו ירדו גשמים. בתמיה: בוני שמו: נקדרה. זרחה לשון מקדירי שהיתה חמה קודרת ברקיע וזורחת פירטול"ר בלע"ז: הכי גרסי׳ נקדימון כן גוריון הא דאמרן: אסיא אחל אחל. כתיב במלחמת יהושע (יהושע ג) אחל גדלך ובמלחמת משה כתיב (דברים ב) אחל תת נאמנים פלעי אוהב וחילופיהן בשונא ונעתרות לשון ³⁾ הפוך בעתר

ועכשיו ירדו גשמים 6) נכנם לבית המרחץ בשמחה עד שהאדון נכנם בשמחתו לבית המרחץ נקדימון נכנם לבית המקדש כשהוא עצב נתעטף ועמד בתפלה אמר לפניו רבונו ואמר לפניו רבונו של עולם הודע שיש לך אהובים בעולמך מיד נתפזרו העבים וזרחה החמה באותה שעה אמר לו האדון אילו לא נקדרה החמה היה לי פתחון פה עליך בעבורן משה ויהושע ונקדימון בן גוריון בשלמא נקדימון בן גוריון גמרא יהושע נמי קרא דכתיב יוידם השמש וירח עמד וגו' אלא משה מגלן אמר רבי אלעזר אתיא אחל אחל כתיב הכא ² אחל תת פחדך וכתיב התם ³ אחל גדלך רבי שמואל בר נחמני אמר אתיא תת תת כתיב הכא אחל תת פחדך וכתיב התם 4 ביום תת ה' את האמרי רבי יוחנן אמר אתיא מגופיה דקרא באשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך אימתי רגזו וחלו מפניך בשעה שנקדמה לו חמה למשה: וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים כו': [©] אמר רב יהודה אמר רב ושתיהן לקללה [©] היתה ירושלים לנדה ביניהם אמר רב

פחדך מה יהושע (ד) נקדמה לו חמה במלחמתו כדכתיב בהדיחי אף משה כן. שכן דרך הכתובין למד סתום מן המפורש ברמז בדיבור דומה לחבירו וגזירה שוה חחת מן י"ג מדות שניתנו לו למשה מסיני ובתחילת סיפרא מפורש: שתיהן לקללה. אקרא קאי האי דכתיב על עיר אחת אמטירט ועל עיר אחת לא אמטירמי שניהם לקללה אותה שימטיר עליה רוב גשמים שמקלקלין את התבואה ואת שלא ימטיר אין גשמים ואין תבואה גדילה. אשר לא תמטיר עליהי מוסב הדבר על העב שהעב בלשון נקיבה דכתיב (מלכים א יח) הנה עב קטנה ככף איש עולה מים: ולא אלמנה גמורה. דהא לא כתיב אלמנה אלא היתה כאלמנה כאשה העומדת באלמנות חיות על בעלה שהלך ועתיד לחזור: דלה מוהמי מינו רישי נהרי. מוכסין: גזיריפטי. סרדיוטין. מרוב בזיון: ונעתרות נשיקות שונה. נעתרות לשון הפך כדאמרינן במסכת סוכה (דף יד.) ויעתר לום) מה עתר זה מהפך את התבואה פורק"א בלע"ז. אי נמי נעתרות לשון רבוי וייתור אינקרי"ש בלע"ז כמו העתרתם עלי דבריכם (יחזקאל לה): בירכן בארז. כארזים עלי מים (במדבר כד): ארו זה אינו עומד במקום מים כו'. ואע"ג דכתיב בקרא כארזים עלי מים ההוא לאו בלעם האמר ליה דבלעם אמר כארזים והמלאך השיבו עלי מים וכן כולהו דבלעם אמר כנחלים דזימנין מתייבשין וקאמר ליה המלאך נטיו דחין יבישין לעולם והיינו דכתיב ויהפוך ה׳ אלחיך לך את הקללה לברכהשי על ידי מלאך שהושיבו על ידי מלאך: ואפינו כל הרוחות. שאינן קשות: רוח דרומית. היא קשה כדאמרינן (ב"ב ד' כה.) אילמלא בן נך שמעמידה אין כל בריה יכולה לעמוד מפניה

של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי שיהו מים מצויין לעולי רגלים מיד נתקשרו שמים בעבים וירדו גשמים עד שנתמלאו שתים עשרה מעינות מים והותירו עד שיצא אדון מבית המרחץ נקדימון בן גוריון יצא מבית המקדש כשפגעו זה בזה אמר לו תן לי דמי מים יותר שיש לי בידך אמר לו יודע אני שלא הרעיש הקב"ה את עולמו אלא בשבילך אלא עדיין יש לי פתחון פה עליך שאוציא ממך את מעותיי שכבר שקעה חמה וגשמים ברשותי ירדו חזר ונכנם לבית המקדש נתעמף ועמד בתפלה

כלומר נשיקות שונא נעתרות: מה ארז זה. פירוש דאע"ג דכתיב ביה בקרא עלי מים ההוא לאו בלעם קאמר ליה אלא מלאך וכן כולהו

פורק"א בלע"ו שמהפכין בה את

התבוחה והכי פשטיה דקרא פלעי

אוהב נאמנים שהוא עושה לטובה

אפילו כשמכה חבירו מתכוין לטובה

ונשיקות שונה הם להיפך שעושה

הכל לרעה וי"מ פשטיה דקרא הכי

נאמנים פלעי אוהב ונעתרות נשיקות

שונא כלומר ונעתרות לשון ריבוי

כלומר נשיקות שונא דומים הם למשא

כלומר הם מרובות ולמשה לעולם

וי"מ הכי כשאוהבים עושים מריבה

ושונאים זה את זה השנאה נאמנה

והכי פירוש נאמנים פלעי אוהב

הפלעים זהו השנאה שבין אוהבים

הם נאמנות ונעתרות נשיקות שונא

פי׳ דכששונאים עושים שלום זה לזה

השלום והפשרה שביניהן אמנה וקיימת והיינו נעתרות נשיקות שונא

בקדרה. כמו מקדר בהרים (עירובין נח.) כלומר שמנקב הרקיע: גזיריפטי. פירוש סרדיוטין ושוטרי

העם במקל: ונעתרות נשיקות שונא. פירוש (פ) כלומר

בלעם אמר כנחלים ומלאך אמר נטיו דאינן מתייבשים וכן עלי נהר: כזדכנו שאוציא ממך מעותיי תנא לא נקדימון שמו אלא בוני שמו ולמה נקרא שמו נקדימון 🤫 שנקדרה חמה בעבורו תנו רבנן 🕯 שלשה נקדמה להם חמה

בַּאַשר יַנוּד הַקַנה בַּמִים וְנְתַשׁ אֶת יִשְּׂרָאֵל מֵעַל ָהָאָדָמָה הַטּוֹבְה הַוֹּאת הָאָדָמָה הַטּוֹבְה הַוֹּאת אָשֶׁר נְתַן לַאֲבוֹתֵיהֶם וְזֵרֶם מַעֵּבֶר לַנְּהָר יַען אָשֶׁר עָשׁוּ אֶת אֲשַׁרֵיהֶם מַכְעִיסִים אֶת יְיָ: מלכים א יד טו

ונעתרות נשיקות שונא:

10. בּנְחָלִים נִטְיוּ בְּגֵנּת עלי נַהַר כַּאֲהָלִים נָטַע יִי

לעזי רש"י

מוסף רש"י ושתיהן לקללה. אומן שירדו ואומן שלא ירדו, מפני שרוב גשמים קלקלו יות תכוחתם (דעיל 1:). ונעתרות. נהפכות כמו ונהפכות מנאמנות נשיקות

אתכם נבזים ושפלים אמר רב יהודה לברכה דלא מוקמי מינן לא רישי נהרי ולא ⁶ גזיריפמי ³ והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים אמר רב יהודה פורק"א. קלשו. שנאמר ש המבינתך יאבר נן יפרש אמר רב לברכה דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונחן 6) מאי דכתיב אינקריש. מכבידים. י נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא מובה קללה שקילל אחיה כנפיו לתיתן: ומטייל. לשמוח: השילוני את ישראל יותר מברכה שבירכן בלעם הרשע אחיה השילוני קללן נודמן בקנה אמר להם לישראל והכה ה' את ישראל כאשר ינוד י הקנה מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו (י) אין מזיזות אותו ממקומו אלא

יהודה אמר רב לברכה כנדה מה נדה יש לה היתר אף ירושלים יש לה

תקנה • היתה כאלמנה אָמר רב יהודה לברכה • כאלמנה ולא אלמנה ממש

אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור עליה יוגם אני נתתי

אתכם נבזים ושפלים אמר רב יהודה לברכה דלא מוקמי מינן לא רישי נהרי

הולך ובא עמהן דממו הרוחות עמד הקנה במקומו אבל בלעם הרשע בירכן בארז שנאמר יי כארזים יי (עלי מים) מה ארז זה אינו עומד במקום מים ואין גזעו מחליף ואין שרשיו מרובין אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומית עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה לימול הימנו קולמום לכתוב בו ספר תורה נביאים וכתובים תנו רבגן לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז י מעשה שבא רבי אלעזר י (בן ר') שמעון ממגדל גדור מבית רבו והיה רכוב על החמור ומפייל על שפת נהר ושמח שמחה גדולה והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה

א) עי' מוס' ד"ה מה ארז.